

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการถือกำเนิดของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นเพศใดก็ตาม ต่างก็มีผลต่อความคาดหวัง และวิธีการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวและสังคมทั้งสิ้น ดังเช่น เด็กชายที่ถูกคาดหวังให้เป็นผู้นำครอบครัว ก็จะได้รับโอกาสทางการศึกษาและมีอิสระในการหาประสบการณ์ชีวิตได้มากกว่าเด็กหญิง การได้รับโอกาสและความเป็นอิสระที่มากกว่า และรวมไปถึงสถานะภาพที่เหนือกว่าที่สังคมมอบให้ ผู้ชายจะแสดงออกถึงอำนาจที่มีเหนือผู้หญิง สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การเลือกปฏิบัติและความไม่เสมอภาคระหว่างหญิงชายดังได้ประจักษ์อยู่แล้วมากมาย จึงสามารถกล่าวได้ว่า เพศนำไปสู่สถานะภาพที่แตกต่าง และสถานะภาพที่แตกต่างนำไปสู่ความไม่เสมอภาคทางการศึกษา การตัดสินใจเลือกอาชีพ การมีงานทำ โอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง รวมไปถึงโอกาสในการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดระบบการเลือกปฏิบัติ (discriminatory system) เป็นระบบที่ปฏิเสธสิทธิเท่าเทียมและความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย และอาจรวมทั้งการปิดกั้นและแบ่งแยก จึงถือได้ว่าระบบนี้เป็นการกำหนดแบบแผนความเชื่อและการปฏิบัติของสังคม ที่คาดหวังผู้หญิงต่ำกว่าผู้ชาย เช่น คิดว่าการศึกษาสำหรับเด็กหญิงสำคัญน้อยกว่าเด็กชาย เป็นระบบที่กำหนดบทบาทของหญิงและชายอย่างตายตัว ไม่ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนยาก ในสังคมไทยตั้งแต่ยุคอดีตจนถึงปัจจุบัน การอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานมักจะกระทำไปตามจารีตของสังคม โดยใช้มุมมองเรื่องเพศเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการกำหนดและแบ่งแยกชุดความรู้ต่าง ๆ ความรู้ที่ผลิตขึ้นและประทับตราความเป็นเจ้าของโดยพิจารณาจากมุมมองทางเพศนี้ จึงถูกกำกับด้วยค่านิยมและความคาดหวังต่อสถานะภาพทางเพศตามระบบสังคมชายเป็นใหญ่

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าเด็กผู้หญิงไทยในสมัยก่อนจะต้องเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของตนที่ผูกโยงมากับเพศสภาวะความเป็นหญิง ด้วยการถูกฝึกฝนผ่านงานในชีวิตประจำวัน และถือเป็นการฝึกหัดงานที่เกี่ยวกับทักษะทางเศรษฐกิจเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกในครอบครัว ดังนั้น การแบ่งงานและพื้นที่ตามเพศสภาวะทำให้ผู้หญิงไทยในสมัยก่อนมีความผูกพัน หรือใช้ชีวิตอยู่ในบริบทของพื้นที่ภายในบ้านเป็นหลัก ในสังคมที่ชายเป็นใหญ่การแบ่งแยกงานของหญิงชายโดยพิจารณาจากพื้นที่ภายในบ้านและนอกบ้านถูกกระทำให้ดูเหมือนเป็นการแบ่งแยกอย่างตัดขาดออกจากกัน อีกทั้งกำหนดให้คุณค่าของงานนอกบ้านของผู้ชายเหนือกว่างานบ้านของ

ผู้หญิง แต่แท้จริงแล้วการแบ่งแยกดังกล่าวไม่เคยเป็นจริงเพราะงานที่ผู้หญิงทำไม่ว่าจะเป็นงานบ้าน งานครัว และอื่น ๆ อีกสารพัดอย่างล้วนเป็นงานที่ค้ำจุนงานนอกบ้านแทบทั้งสิ้น เป็นการจัดสรรเวลาที่ทำให้สร้างเศรษฐกิจภายในครอบครัวให้ดีขึ้น และในบางคราวยังสามารถออกไปช่วยทำงานนอกบ้านได้อีก ด้วยสภาพชีวิตและภาระหน้าที่ของผู้หญิงที่ปรากฏในชีวิตประจำวัน เป็นเหตุให้เด็กผู้หญิงจำต้องเรียนรู้บทบาทหน้าที่ตามเพศภาวะของตนเอง หากพิจารณาการศึกษาของหญิงไทยจำต้องคำนึงถึงชนชั้นของผู้หญิงด้วย และผู้หญิงที่ได้รับการอบรมให้มีความรู้มักจะทำกัณฑ์แต่เพียงแวดวงของผู้หญิงชั้นสูงหรือลูกผู้ดี แต่หญิงชาวบ้านทั่วไปกลับไม่ได้รับการสนับสนุนเรื่องการศึกษาเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากข้อความบันทึกของ มองเซนเยอร์ บัลเลอแก้วซ์ ที่ได้เข้ามาในประเทศไทยในช่วงยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์เพียงจะเป็นปีกแผ่นมั่นคง ที่ปรากฏในหนังสือราชอาณาจักรหรือประเทศสยาม พิมพ์จำหน่ายปี พ.ศ. 2397 ไว้ว่า การศึกษาของเด็กหญิงมีการสอนให้ทำครัว ตำน้าพริก ทำขนม มวนบุหรี่ยี่และจีบพลู เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะหญิงชาวบ้านทั่วไปมักถูกจำกัดให้อยู่แต่พื้นที่ในบ้านและทำงานกระจุกกระจิกมากกว่าสนใจเรียนหนังสือ (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545, น. 96-100) ลักษณะการศึกษาสำหรับเด็กผู้หญิงที่เป็นไปตามจารีตของสังคมไทยที่กำหนดด้วยค่านิยมและความคาดหวังตามสถานภาพทางสังคม ตามหลักพระพุทธศาสนาและกฎหมายที่กำหนดให้ผู้หญิงมีบทบาทของการเป็นแม่และภรรยาที่ดีเท่านั้น จารีตทางการศึกษาจึงย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นความรู้ที่เกี่ยวกับการเป็นแม่บ้านแม่เรือน หากเพียงแต่มีศูนย์กลางการศึกษาที่ต่างกันเท่านั้น กล่าวคือ สำหรับหญิงชั้นสูง ศูนย์กลางคือราชสำนัก หญิงชาวบ้าน ศูนย์กลางคือครอบครัว (คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิภาพสตรี : สตรีไทย 2000 ปี, 2537, น. 19)

วิวัฒนาการของผู้หญิงไทยจากกฎหมายที่สำคัญ ๆ สมัยต่าง ๆ เช่น กฎหมายมั่งรายศาสตร์ กฎหมายมณูธรรมศาสตร์ กฎหมายลักษณะผิวเมีย และกฎหมายตราสามดวง รวมทั้งวิวัฒนาการของฐานะผู้หญิงในยุคปฏิรูปกฎหมายสมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่าฐานะของผู้หญิงในสมัยก่อนกรุงรัตนโกสินทร์เมื่อพิจารณาตามกฎหมาย มีสภาพด้อยกว่าชายมาก มีสภาพเป็นเพียงทรัพย์สินของสามีหรือบิดามารดา และมีสิทธิที่จะถูกขายได้ ส่วนบทบาททางเศรษฐกิจของหญิงอาจกล่าวได้ว่าเท่า ๆ กับชาย หรืออาจจะมากกว่าแต่สิทธิแทบไม่มีเลย โดยเฉพาะสิทธิทางการเมืองและโอกาสในการศึกษา บัณฑิตทางศาสนาก็มีผลต่อการกำหนดสถานะภาพที่ต่ำต้อยของผู้หญิงนอกเหนือจากปัจจัยด้านอื่น ๆ และแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองเกิดขึ้นก็ตาม

การส่งผ่านความรู้ที่แต่เดิมอบรมกันแต่ภายในบ้านโดยมีแม่เป็นผู้ถ่ายทอดผลัดเปลี่ยนเป็นมาอบรมภายในโรงเรียน โดยมีครูเป็นผู้ถ่ายทอด นับเป็นความพยายามที่จะทำให้ผู้หญิงที่เคยอยู่แต่ในบ้านได้ออกมาสู่พื้นที่โรงเรียนซึ่งเป็นพื้นที่นอกบ้าน หรือพื้นที่สาธารณะ

(public spheres) ตามที่กล่าวมานี้ เป็นเพียงภาพลวงตาของสังคมชายเป็นใหญ่ เพราะท้ายที่สุด เด็กผู้หญิงยังคงถูกกักขัง และยังคงต้องเรียนรู้เพื่อที่เด็กผู้หญิงจะต้องตอบรับต่อบทบาททางเพศ (gender role) ที่สังคมชายเป็นใหญ่กำหนดไว้ (จอมญาดา ชื่นประจักษ์กุล, 2548, น. 5) จึงไม่เป็นการกล่าวเกินเลยไปว่า หลายครั้งที่สังคมชายเป็นใหญ่พยายามสร้างมายาคติว่า ได้ให้โอกาสผู้หญิงออกมาอยู่ในพื้นที่สาธารณะเช่นผู้ชาย แต่เบื้องลึกความจริงแล้วเป็นเพียงหลอกล่อให้ผู้หญิงรู้สึกว่าคุณเองได้รับการปลดปล่อย (liberate) ซึ่งแท้ที่จริงแล้วเป็นการปลดปล่อยแบบจอมปลอมเพราะเป็นแค่การผลัดเปลี่ยนพื้นที่ แต่ไม่เคยได้เปลี่ยนภาระหน้าที่บทบาท หรือแม้แต่กระทั่งวิถีคิดของผู้หญิงอย่างแท้จริง ดังนั้น ผู้หญิงยังคงจำเป็นต้องวิ่งชนกับโลกภายในบ้านที่อยู่บนพื้นที่นอกบ้านเสมอ

แนวทางการเรียกร้องให้หญิงมีสิทธิได้เล่าเรียนหนังสือได้เท่าเทียมชายทำได้หลายรูปแบบแต่ที่เด่นชัดคือการผลักดันประเด็นความเท่าเทียมทางการศึกษาของผู้หญิง การให้ผู้หญิงได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนเพราะเป็นสมัยที่ผู้หญิงจำเป็นต้องมีความรู้ให้ทัดเทียมชายในการบำเพ็ญประโยชน์แก่ครอบครัวและประเทศชาติ แต่มีใช้เพื่อมุ่งหวังแข่งกับชาย และเนื่องจากผู้หญิงเป็นบ่อเกิดแห่งกุลบุตรกุลธิดายิ่งจำเป็นต้องให้ความรู้และวิชาการต่าง ๆ เพื่อที่ผู้หญิงจะได้นำไปอบรมบุตรธิดาของตนให้เป็นคนดีเป็นพลเมืองดีของชาติต่อไป จะเห็นได้ว่า เป็นแนวคิดที่ทั้งสนับสนุนผลักดันและให้พึงสังวรในความเจียมเนื้อเจียมตัวอยู่ในที่ การทำให้ผู้หญิงสยบยอมต่อความเป็นเพศที่ต่ำกว่าชายเหล่านี้ปรากฏอยู่ทุกหนทุกแห่งท่ามกลางบรรยากาศที่ประเทศชาติต้องการเร่งพัฒนาการศึกษา แต่ความเชื่อแบบเดิม ๆ ที่ว่าความรู้จะทำให้ผู้หญิงปกครองได้ยากขึ้น ก็มีเคยเสื่อมคลายลงภายใต้สังคมที่ชายเป็นใหญ่เช่นเดียวกับที่เคยเกิดขึ้นในอดีต

จากทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการอ้างความคิดแบบชายเป็นใหญ่ให้ดำรงอยู่อย่างมีประสิทธิภาพยาวนาน เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดอุดมการณ์เรื่องเพศตามที่สังคมกำหนดผ่านสถาบันกระแสหลักต่าง ๆ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ศาสนา สื่อมวลชน ฯลฯ ซึ่งล้วนมีผลสำคัญยิ่งต่อการปลูกฝังระบบคิดของคนในสังคมที่เรียกว่ากระบวนการขัดเกลาทางสังคม (socialization process) สถาบันการศึกษาจึงนับเป็นสถาบันที่มีบทบาทและสำคัญ เนื่องจากเป็นแหล่งรวมของการถ่ายทอดความรู้ที่มีได้จำกัดอยู่เพียงความรู้เชิงวิชาการ แต่ยังรวมถึงการสร้างทัศนคติหรือวิถีคิดแก่ผู้เรียนเพื่อให้ใช้อธิบายประสบการณ์ชีวิตของตน โรงเรียนจึงถือเป็นแหล่งรวมของการถ่ายทอดค่านิยม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีและอุดมการณ์ของสังคม โดยเฉพาะในสังคมที่ชายเป็นใหญ่ การถ่ายทอดอุดมการณ์ทางเพศสภาวะย่อมเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ถึงแม้ว่าในงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาของสตรีไทยที่ผ่านมา

ในประเทศไทยมักเป็นการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบวัดระดับความสามารถของนักเรียนหญิงกับนักเรียนชายต่อประเด็นใดประเด็นหนึ่งเช่น ความถนัดในวิชาเรียน ความเข้าใจในเรื่องเพศสัมพันธ์ทัศนคติและการปรับตัวในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ฯลฯ แต่ผู้ศึกษาไม่ได้สนใจในประเด็นเหล่านี้เลย แต่เลือกที่จะสนใจว่า การปลูกฝังอุดมการณ์ต่าง ๆ ตามที่สังคมชายเป็นใหญ่คาดหวังผ่านระบบการศึกษาในโรงเรียนจะมีผลกระทบต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพในอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อย่างไร โดยผู้ศึกษาตั้งสมมติฐานเบื้องต้นว่า โรงเรียนมีแนวทางอบรมนักเรียนให้ตระหนักต่อความเป็นหญิงชายของตนในวิถีทางที่ตอบรับหรือรับใช้วิถีคิดในระบบปิตาธิปไตย

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม เพื่อพัฒนาศักยภาพของประชากรคือ มาตรา 10 ที่ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย”

และในช่วงรอยต่อของการปฏิรูปการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้สิทธิและหน้าที่แก่ครอบครัวและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น เพราะในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า “ครูไม่ใช่แหล่งความรู้เดียวที่จะให้ความรู้และพัฒนาเด็กได้อย่างเต็มที่แล้ว ยังมีพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อน ๆ ของเด็ก ได้เข้ามาเป็นแนวร่วมที่มีประสิทธิภาพในการช่วยพัฒนาเด็กให้กับครูได้ ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนของครูเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ครูจะสอนเรื่องราวอันเป็นความจริงของชีวิตที่เด็กจะต้องเรียนรู้และเข้าใจ รู้จักการอยู่ในสังคมที่มีกฎเกณฑ์ มีระเบียบวินัย รู้จักการแบ่งปัน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพของเด็กนักเรียนได้ในอนาคต

การที่สังคมปัจจุบันต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งทางวัตถุนิยม และบริโภคนิยมที่มีแรงกระตุ้นจากสื่ออย่างเข้มข้น ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ทำให้ปัญหาทางสังคมต่าง ๆ มีความซับซ้อน ส่งผลให้เด็กทั้งในและนอกระบบโรงเรียนเผชิญต่อปัญหาสังคมต่าง ๆ อย่างน่าเป็นห่วง เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของเด็กทั้งทางบุคลิกภาพและทางเพศ เช่น ปัญหาการตั้งครุภรณ์นอกสมรส การทำแท้งอันเนื่องมาจากการมีเพศสัมพันธ์อันไม่พึงประสงค์ ความก้าวร้าว การละเลยไม่สนใจการเรียนและการปฏิเสธระเบียบวินัยของโรงเรียน ปัญหาการทะเลาะวิวาทและทำร้ายร่างกายจนถึงขั้นเสียชีวิตก็เกิดขึ้น ในขณะที่บุคลากรในโรงเรียนยังขาดทักษะและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการ และต้องเผชิญกับแรงกดดันหลายด้านในการรับมือกับปัญหา ดังนั้น ความเข้มงวดของกฎระเบียบและมาตรการการลงโทษอย่างรุนแรงจึงเกิดขึ้นตามมา แต่ก็ไม่สามารถทำให้ปัญหาดลหรือยุติลงได้ จากปัญหาดังกล่าวเรียกร้องให้มีการระดมพลังของ

ความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนมากขึ้น ให้พ่อแม่ ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กอย่างใกล้ชิดและจริงจัง (อภิญา เวชชัย, 2544, น. 13)

สาระสำคัญที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ให้สิทธิและอำนาจหน้าที่แก่พ่อแม่ ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาเด็กมากขึ้น ได้แก่

มาตรา 8 (2) ครอบครัวเป็นส่วนสำคัญของสังคมในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

มาตรา 11 ระบุให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีหน้าที่จัดการให้ลูกได้รับการศึกษาภาคบังคับ

มาตรา 12 ระบุให้ครอบครัวมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎกระทรวงกำหนด

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน จัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ

ในปัจจุบันผู้หญิงมีโอกาสเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับผู้ชาย แต่ในระดับอนุปริญาและปริญญาตรีมีผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย โดยยังกระจุกตัวอยู่แต่ในสาขาที่เหมาะสมกับผู้หญิง และในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในสายสามัญมีนักเรียนหญิงมากกว่านักเรียนชาย ส่วนในสายอาชีวศึกษามีสัดส่วนนักเรียนชายมากกว่านักเรียนหญิง และการฝึกอาชีพของสตรียังกระจุกตัวอยู่ในสาขาที่เป็นประเพณีนิยม การเลือกสาขาการฝึกอบรมมักมีผลต่อการเลือกประกอบอาชีพของผู้หญิง อันเนื่องมาจากสังคมมองว่าผู้หญิงไม่มีทักษะและความชำนาญเท่าผู้ชายในงานบางอาชีพ เช่น งานในสาขาอุตสาหกรรม

เป็นที่ยอมรับกันว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะก่อให้เกิดความเสมอภาคทางเพศและมีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียน และยังช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้แก่สตรี เพราะการศึกษามีส่วนสำคัญในการกำหนดโอกาสการได้รับการจ้างงานของผู้หญิง นอกจากนี้การศึกษายังช่วยให้ผู้หญิงสามารถเอาชนะความเชื่อคติทางสังคม สามารถควบคุมชีวิตของตนเองได้ และสามารถเปลี่ยนแปลงสถานภาพ และอัตลักษณ์ของตนเองให้ดีขึ้นกว่าเมื่อแรกเกิด ทำให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมในชีวิตสาธารณะในชุมชนได้เต็มที่ เปิดโอกาสใหม่ ๆ ให้แก่ผู้หญิง ทำให้มีทางเลือกในชีวิตได้มากขึ้น และที่สำคัญที่สุดคือ การศึกษาจัดเป็นอาวุธสำคัญที่สุดในการต่อสู้กับความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับบทบาทหญิงชาย (sexual stereotyping) และทัศนคติการเลือกปฏิบัติต่อหญิง (sexual discrimination attitude) (วรรณา โพธิ์น้อย, 2545, อ้างถึงใน กรวิภา บุญชื้อ, 2545, น. 44)

ในแผนปฏิบัติการกรุงปักกิ่งได้ให้ความสำคัญกับการที่ผู้หญิงมีโอกาสเข้ารับการศึกษว่าเป็นกุญแจสำคัญในการปรับปรุงสุขภาพ โภชนาการและการศึกษาของครอบครัว

โดยรวม รวมทั้งเป็นการเพิ่มพลังอำนาจให้แก่ผู้หญิงในการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกระบวนการพัฒนา แต่อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปผู้หญิงยังได้รับโอกาสทางการศึกษาน้อยกว่าผู้ชาย การรับรู้ของพ่อแม่และทัศนคติของสังคมเกี่ยวกับการศึกษาของผู้หญิงได้สร้างเงื่อนไขขึ้นมาเป็นตัวขัดขวางผู้หญิงที่จะได้รับประโยชน์จากโอกาสทางการศึกษา ในครอบครัวที่อยากจน เด็กผู้หญิงถือเป็นแรงงานสำคัญที่มีค่าต่อความอยู่รอดทางเศรษฐกิจของครอบครัว ทำให้ครอบครัวที่อยากจนและมีทรัพยากรจำกัดบางครอบครัวจำเป็นต้องเลือกส่งบุตรเพียงบางคนเข้ารับการศึกษาคความสำคัญมักจะมุ่งไปที่ลูกชายมากกว่าลูกสาว เพราะพ่อแม่มีความเชื่อว่าลูกผู้ชายจะมีโอกาสในการหางานได้มากกว่าผู้หญิง รวมทั้งได้รับผลตอบแทนสูงกว่าผู้หญิง รวมถึงชุมชนก็อาจมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของครอบครัวด้วย ในบางชุมชนโดยเฉพาะในเขตชนบทนั้นแทบจะไม่มีตัวอย่างของสตรีที่ได้เรียนต่อเกินระดับการศึกษาภาคบังคับ จึงไม่สามารถหางานที่มั่นคงและรายได้ดีได้ ดังนั้น จึงอาจทำให้เด็กหญิงและพ่อแม่มีความรู้สึกลัวว่าถ้าจะออกจากโรงเรียน และเริ่มทำงานเสียเลย อาจจะเป็นเรื่องที่เสี่ยงน้อยกว่าเพราะการจะเสียเวลา เสียเงินเรียนต่อไปนั้น ก็ไม่มีอะไรรับประกันได้ว่าจะนำไปสู่ชีวิตที่ดีกว่า

สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดความตระหนักเพิ่มมากขึ้นเกี่ยวกับการจัดการเลือกปฏิบัติทางการศึกษา เพราะจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกของสังคมทุกสังคม และยังช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย ถือเป็น การเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญในการรับรู้ของสาธารณะเกี่ยวกับการศึกษาของผู้หญิง และยังถูกมองว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิผลในการสร้างพลังอำนาจแก่ผู้หญิงเป็นหลักประกันเกี่ยวกับความเสมอภาคทางเพศ (วรรณา โปธิน้อย, 2545, น. 44)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า การศึกษามีความสำคัญต่อทุกคนในสังคม เป็นการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นพื้นฐานที่สุด และเป็นกระบวนการที่ช่วยเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม และเจตคติของคนเกี่ยวกับบทบาทหญิงชาย การที่ผู้หญิงส่วนใหญ่ตกอยู่ในภาวะที่เสียเปรียบผู้ชายทางด้านโอกาสทางการศึกษาและการประกอบอาชีพจึงส่งผลให้ผู้หญิงตกอยู่ในวัฏจักรของความยากจนและไม่สามารถควบคุมเรื่องสำคัญ ๆ ในชีวิตของตนเองได้

จากข้อมูลต่าง ๆ ที่มีอยู่ต่างก็ชี้ให้เห็นว่าหญิงและชาย สามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเสมอภาคกันเกือบจะทุกระดับ การยึดติดบทบาทดั้งเดิมของหญิงชายปรากฏอย่างชัดเจนในวิชาที่เลือกเรียน และการเลือกอาชีพ เจตคติของครูประจำชั้น ครูประจำวิชา อาจารย์แนะแนว หรือผู้บริหารโรงเรียนก็อาจจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของหญิงและชายในการเลือกสาขา/วิชาเรียน สถานที่เรียน การสมัครเข้าเรียน การได้รับคัดเลือกเข้าเรียนในสาขาวิชาต่าง ๆ และยิ่งไป

กว่านั้นการตัดสินใจเลือกวิชาเรียนอาชีวศึกษาจากครอบครัวตั้งแต่ยังเยาว์ และเนื้อหาในหนังสือแบบเรียนส่วนใหญ่ก็ยังใช้ตัวอย่างของบทบาทหญิงชายตามแบบประเพณีดั้งเดิมอยู่

จากปัญหาและข้อจำกัดในการเลือกอาชีพที่เป็นและไม่เป็นวัฒนธรรมทางการเลือกอาชีพตามบทบาทเพศของตน ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพที่เป็นและไม่เป็นวัฒนธรรมทางอาชีพของแต่ละเพศ รวมทั้งยังมุ่งที่จะทำการศึกษบทบาทหญิงชายกับการตัดสินใจเลือกอาชีพในอนาคตของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนวัดดอนตูม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ในครั้งนี้ด้วย เพราะเห็นว่าเป็นโรงเรียนสหศึกษาที่เก่าแก่แห่งหนึ่งของอำเภอบ้านโป่ง อยู่ย่านใจกลางเมือง แต่กลับเป็นโรงเรียนที่มีผู้เลือกเข้าศึกษาอยู่ในลำดับท้าย ๆ และส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มาจากนอกพื้นที่ เป็นสถานศึกษาที่มีความหลากหลายของปัญหา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติที่ไม่เหมาะสมและผิดทำนองคลองธรรมของนักเรียน ปัญหาทางครอบครัว ได้แก่ นักเรียนมาจากครอบครัวแตกแยก ขาดความอบอุ่น พ่อแม่ไปทำงานต่างถิ่นไกล ๆ ปัญหาความยากจน ปัญหาการเรียนและครอบครัวเป็นคนต่างด้าว ปัญหาของผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง เป็นต้น โดยเน้นที่การให้ความสำคัญกับการศึกษาต่อ เพราะการศึกษาถือเป็นเรื่องสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อตัดสินใจเลือกอาชีพและการประกอบอาชีพในอนาคต ถือว่าเป็นการเพิ่มศักยภาพให้กับนักเรียนหญิงและนักเรียนชายให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และยังเป็นการเสริมสร้างให้นักเรียนมีระเบียบวินัยเพื่อสร้างสรรค์ให้มีการเจริญเติบโต ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ และทัศนคติที่ดีงาม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และสามารถเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

คำถามการวิจัย

1. นักเรียนมีความเข้าใจในประเด็นบทบาทหญิงชายอย่างไรในปัจจุบัน
2. ความเชื่อและค่านิยมของสังคมครอบครัวและโรงเรียนมีผลกระทบต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อเพื่อประกอบอาชีพในอนาคตอย่างไร
3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อและการเลือกอาชีพในอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาบทบาทของหญิงชายกับการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อศึกษาปัจจัยของครอบครัวและโรงเรียนที่มีผลกระทบต่อ การตัดสินใจ

ขอบเขตในการศึกษา

ผู้ศึกษาเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสตรีนิยมที่เน้นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งขอบเขตการศึกษาออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ขอบเขตด้านประชากร ในการศึกษาครั้งนี้ คือ สัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนวัดดอนตูม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 6 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูจำนวน 3 คน และผู้ปกครอง จำนวน 3 คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหาในการศึกษา คือ ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดดอนตูม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ในด้าน บุคคล ครอบครัว โรงเรียน และปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงบทบาทของนักเรียนหญิงและนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดดอนตูม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี กับการตัดสินใจเลือกอาชีพในอนาคต
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การตัดสินใจเลือกอาชีพในอนาคต
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนที่เหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งในเด็กนักเรียนชายและเด็กนักเรียนหญิง

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

1. **เพศสภาพ** หมายถึง ความเป็นหญิงความเป็นชายที่ถูกกำหนด ถ้ายทอดโดยผ่านสังคม ครอบครัว และโรงเรียน แต่นักสตรีนิยมมองว่าเพศสภาพเป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้น (social construction) ชีวิตของเด็กจะถูกหล่อหลอมไปด้วยความเป็นเพศของตัวเอง ขบวนการขัดเกลาต่าง ๆ จะเข้ามามีอิทธิพลสูงสุดต่อสำนึกทางเพศของเด็กโดยเฉพาะขบวนการเลียนแบบและการรับเอากฎเกณฑ์ต่าง ๆ เข้ามาไว้ในตัวเอง เด็กจะเลียนแบบตั้งแต่เริ่มเรียนรู้ การหยุด การเดิน การเล่น การกิน ฯ โดยจะทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามเพศสภาพของตนมีลักษณะไม่ตายตัวแต่มีความเป็นสากลทั่วไป และการเรียนรู้เพศสภาพของเด็กจะกระทำผ่านเรื่องราวในชีวิตประจำวัน เช่น เด็กเห็นแม่ทำงานบ้านหรือทำอาหารในครัว เด็กจะสนใจและอยากทำตาม แม่ก็จะสอนให้โดยจะเน้นที่เด็กผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

2. **การศึกษาต่อ** หมายถึง การได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งสายสามัญ สายอาชีพ และการศึกษาออกโรงเรียนที่เป็นการศึกษาเพื่อให้ได้ความรู้ ประสบการณ์และวุฒิการศึกษาเพิ่มขึ้นและเหมาะสมกับเพศสภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพและโอกาสในอนาคตของเด็ก

3. **การเลือกอาชีพ** หมายถึง การประกอบอาชีพในอนาคตที่เหมาะสมกับสาขาวิชาที่ศึกษามาทั้งตามบทบาทเพศและไม่ตามบทบาทเพศ

4. **คุณภาพชีวิตที่ดี** หมายถึง การมีสภาพแวดล้อมของชีวิตที่สมดุลกันทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงศาสนา วัฒนธรรม จารีตประเพณีและค่านิยมในสังคมที่ทำให้สมาชิกในชุมชนอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ซึ่งในที่นี้เน้นการให้ความสำคัญกับการศึกษาต่อและการเลือกอาชีพในอนาคต